

Videre utvikling av Lifjell

Innspill fra en spørreundersøkelse

HANNA N. STORM OG NANNA LØKKA

TF-notat nr. 3/2022

Forord

Telemarksforsking, har på oppdrag fra Midt-Telemark kommune gjennomført en spørreundersøkelse om utviklingen av Lifjell. Midt-Telemark kommune skal etter planen rullere kommunedelplanen for Lifjell i 2022/23. Som en forberedelse til denne prosessen ønsker kommunen å få innspill fra et bredt utvalg av aktører som på ulike måter har interesser i utviklingen av Lifjell. Hensikten med undersøkelsen har vært å få frem nye ideer og tanker om den videre utviklingen av Lifjell som reiselivsdestinasjon og rekreasjonsområde. Disse innspillene skal inngå som en del av kunnskapsgrunnlaget for planprosessen.

Telemarksforsking er ansvarlig for å gjennomføre undersøkelsen, på oppdrag fra Midt-Telemark kommune.

Bø, 18.2.2022. Hanna N. Storm, prosjektleder.

Tittel: Videre utvikling av Lifjell.
Undertittel: Innspill fra en spørreundersøkelse
TF-notat nr.: 3/2022
Forfatter(e): Hanna Nyborg Storm og Nanna Løkka
Dato: 18.02.2022
ISBN: 978-82-336-0525-4
ISSN: 2703-7908
Pris: 100,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Framsidedfoto: Nanna Løkka
Prosjekt: Spørreundersøkelse om fremtidig arealbehov på Lifjell
Prosjektnr.: 20210700
Prosjektleder: Hanna Nyborg Storm
Oppdragsgiver(e): Midt-Telemark kommune

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
www.telemarksforskning.no

Resymé:

Midt-Telemark kommune skal rullere kommunedelplanen for Lifjell i 2022/23, og som en forberedelse til denne prosessen ønsket kommunen å få innspill fra aktører som på ulike måter har interesser i utviklingen av Lifjell. Hensikten med undersøkelsen har vært å få frem nye ideer og tanker om den videre utviklingen av Lifjell som reiselivsdestinasjon og rekreasjonsområde.

Innhold

Sammendrag	5
Innledning	8
Spørreundersøkelsen	9
Del 1: Skiheiser	10
Del 2: Løype- og stinett	15
Del 3: Hytteutbygging	19
Del 4: Reisemålsutvikling	25
Del 5: Samarbeid og tillitt	29

Sammendrag

Midt-Telemark kommune skal rullere kommunedelplanen for Lifjell i 2022/23, og som en forberedelse til denne prosessen ønsket kommunen å få innspill fra aktører som på ulike måter har interesser i utviklingen av Lifjell. Hensikten med undersøkelsen har vært å få frem nye ideer og tanker om den videre utviklingen av Lifjell som reiselivsdestinasjon og rekreasjonsområde. Spørreundersøkelsen ble gjennomført i perioden desember 2021 – januar 2022. Til sammen svarte 54 stykker på undersøkelsen, noe som utgjorde en svarprosent på 47,7 prosent. Det var i hovedsak grunneiere, lag/foreninger og hyttevelforeninger og ulike næringsaktører som mottok og svarte på undersøkelsen.

Første del av undersøkelsen gjaldt utviklingen av skiheiser. Svarene viste at det var høyest støtte for en sambindingsheis og alpin trasé. Deretter kommer Jønnbu- Hestmyr og heis til Krintofjellet. Sistnevnte ligger ikke inne i gjeldene kommunedelplan. Svarfordelingen viser at det er stor spredning i svarene. For flere av alternativene er det omtrent like mange som mener en utbygging er svært lite viktig som svært viktig. Forslaget om å utvikle transportheisene får minst oppslutning. For de fleste var det ikke aktuelt å medfinansiere utvikling av heistilbudet. Undersøkelsen viser videre at de fleste mener at det i hovedsak er i skisesongen det er aktuelt å ha et heistilbud, men 19,6 prosent mener det også er relevant å ha heistilbud i barmarksesongen. Flere peker dessuten på at det er nødvendig med en investering i løyper og bakker. Det pekes spesielt på behov for utvikling av heistilbudet og løyper som kan gi lettere tilgang til fjellet, og enkelte mener en slik heis gjerne må kunne brukes året rundt. En annen konkret utbygging flere nevner er sambindingsheis. Flere mener at en må satse sterkere på langrenn, mens andre etterlyser en sterkere satsning på alpint. Mange ønsker en sterkere satsning på tilrettelegging for bruk i sommerhalvåret, og da spesielt for sykkel. Samtidig uttrykker enkelte bekymring for at utbygging kan få uheldige konsekvenser for natur og rekreasjonsmuligheter.

Det er med andre ord liten enighet mellom respondentene om videre utvikling, selv om de som er kritiske er i mindretall. Flest synes å enes om sambindingsheis og utvikling av sykkelstier for økt attraktivitet i barmarksesong.

Del 2 av undersøkelsen handlet om utvikling av kvaliteten på og tilbudet innen løype- og stinettet på Lifjell. Svarene viser at de fleste er nokså fornøyde med dagens løype- og stinett. Hele 85 prosent er enige i at oppkjøring og vedlikehold av sti- og løypenettet fungerer godt og 82 prosent er enige i at det er et godt tilrettelagt løype- og stinett i området som er tilgjengelig for folk flest. Et flertall mener videre at dagens skilting og informasjon av løype- og stinettet er god, både på sommerturer og vinterturer, men det pekes samtidig på at det er potensial for forbedring. Et flertall av respondentene anser at utbyggingen har gjort området mer attraktivt, også for barnefamilier og andre som bruker området rundt Jønnbu til tur, ski og aking. Samtidig svarer kun 65 prosent at de er enige i at skileikområdene i tilknytning til løypenettet fungerer godt til sitt formål.

Av de andre forholdene som det er lavest tilfredshet med, og som det kan være grunn til å vurdere spesielt, er kryssende veier og løypenett mot fjellet. Om lag halvparten av respondentene synes å ønske bedre stinett fram mot høyfjellet. Flere innspill gikk på flere løyper i slakt terreng

og rundløype. Det ble pekt på behov for å redusere antall veikryssinger ved bruk av skibruer og sikre at beltekjøretøy har egne trasser. Flere etterlyste også en lysløype, men det var ulike meninger om behov og hvor den eventuelt skulle være. Det kom videre en rekke forslag om utbedring av stinettet på sommerstid. Det ble fremmet flere forslag om sykkelstier spesielt.

Del 3 handlet om hytteutbygging, og respondentene ble presentert for en rekke påstander vedrørende utbygging og tilrettelegging for fritidsboliger/hytter. Svarene viser at det jevnt over er mange som er positive til videre hytteutvikling på Lifjell. Et stort flertall er enige i at hytteutvikling på Lifjell bidrar til lokal verdiskaping. Mange er også enige i at hytteutvikling kommer lokalbefolkningen til gode gjennom for eksempel bedre sti- og løypenett, bedre tjenestetilbud, aktivitetstilbud, samt at det styrker lokal infrastruktur og tjenestetilbud. Samtidig mener mange respondenter at det må settes krav til videre utbygging, blant annet i form av material/fargevalg, høyde, plassering i landskap, estetikk. Videre så er mange enige i at hyttebygging kan skape interessekonflikter med lokalbefolkningens friluftsliv og gjøre det vanskeligere å drive med beitedyr i området. For at Lifjell skal være attraktivt, er det flere som mener det bør bli bedre serverings- og dagligvaretilbud i tillegg til lysløype og andre løyper, sykkelstier samt bedre heistilbud. Andre ting som nevnes er varmemstue, bedre parkering, men også vern av natur.

Denne delen av undersøkelsen ble avsluttet med at respondentene ble oppfordret til å skrive om muligheter og utfordringer med hensyn til utvikling av Lifjell som hyttestedestinasjon. Flere pekte her på positive effekter for næringslivet, som flere arbeidsplasser og et styrket reiseliv. Enkelte viste til muligheter for videre hytteutvikling og utleie. Det ble videre pekt på positive effekter i form av tilgang til natur og muligheter til å drive friluftsliv. Av sentrale utfordringer nevnes det blant annet utfordringer innen samarbeid og utvikling, samt tilrettelegging og sterkere satsning fra kommunen sin side. Det pekes også på utfordringer for miljø og friluftsliv, som trafikk og støy, veibygging og probamatikk rundt beitedyr og hunder.

Utsagnene vitner om at det er uenighet om hvorvidt, hvor og hvordan det eventuelt bør bygges. Flere mener at det er blitt for mange hytter. Kommentarene går delvis på det visuelle: at hyttene ikke er godt tilpasset i terrenget, at de ligger for tett, og at enkelte er blitt for store. Det etterlyses strengere krav til størrelse og estetisk utforming. Kommentarene går videre ut på at utbygging av hytter og veier har ødelegglagt for natur og muligheten for å utøve friluftsliv. Men det er også de som mener at det bør tillates å bygge større hytter. Disse etterlyste forutsigbare og gode rammebetingelser for blant annet utleie og muligheter for videre utbygging.

Undersøkelsen viser altså at de fleste mener at hytteutvikling på Lifjell gir gode virkninger for lokalsamfunnet, men respondentgruppen er delt i spørsmålet om hvordan den videre utvikling av Lifjell som hyttestedestinasjon bør skje.

Del 4 handlet om den helhetlige utviklingen av Lifjell og Jønnbu som reisemål. Et stort flertall, 87 prosent, var enig i at Lifjell er og skal være en helårsdestinasjon. Et stort flertall var videre enig i at det er plass til flere besøkende både på sommeren og på vinteren, og at Lifjell har et stort utviklingspotensial som fjelldestinasjon. Det pekes spesielt på at et større aktivitetstilbud vil være viktig for utviklingen av Lifjell som reisemål, færre mener det trengs flere kommersielle overnattingssteder.

Dagens «sentrumsområde» på Jønnbu er inngangsporten til fjellet for mange på grunn av lett tilgjengelig parkeringsområde. Men Jønnbu har i dag få andre sentrumsfunksjoner.

Kommunedelplanen legger til rette for økt utvikling av området, men undersøkelsen viser at det er begrenset interesse for dette. Et stort flertall mener at tilrettelegging for næring og handel bør skje i Bø fremfor Jønnebu. Halvparten av de spurte mener Jønnebu først og fremst bør tilrettelegges for fritidsboliger. Et flertall (55 prosent) mener at det bør reguleres for varme senger. De som ønsket å utvikle sentrumsområdet rundt Jønnebu ønsket alt fra flere overnattingstilbud, spisesteder og dagligvare til toalett og friområder. Flere innspill gikk på bedre parkeringsmuligheter. Samtidig var det flertall for at videre utvikling bør skje i Bø. Enkelte stemmer advarer mot videre utbygging og mener det vil forringe områdets kvaliteter.

Til spørsmålet om hvem som bør ta økonomisk ansvar for videre utvikling mente de fleste at det var næringslivet, grunneiere og kommunen, men en god del mente at både hytteeiere og lokalsamfunnet også burde bidra. Det kom i tillegg innspill om at fylkeskommunen burde komme på banen.

Siste del av undersøkelsen handlet om samarbeids- og tillitsforholdet mellom de ulike aktørene som er involvert i utviklingen på Lifjell. Svarene vitner om nokså lav tillit til og mellom de ulike aktørene. Kommunens ansatte har høyest tillit når det gjelder utviklingen av Lifjell, likevel er det bare 37 prosent som svarer dette. 56 prosent sier de har liten tillit til politikerne når det gjelder utviklingen av Lifjell. Under halvparten av de spurte mener grunneierne samarbeider godt om utviklingen. Mange opplever at heller ikke samarbeidet mellom henholdsvis grunneierne og reiselivsaktørene og grunneierne og kommunen er særlig godt. De spurte har høyest tillit til reiselivsaktørene når det gjelder utviklingen av Lifjell.

Undersøkelsen viser at mange respondenter ønsker en videre utvikling på Jønnebu/Lifjell, samtidig er flere respondenter klart mot en slik utvikling og vil heller bevare området slik det er. Der noen mener områdets attraktivitet ligger i tilbud og tilrettelegging for aktivitet, og at utvikling innebærer mer av dette, mener andre at områdets kvaliteter kan svekkes av slik utvikling. Naturen og «det uberørte» bør vernes.

Undersøkelsen viser altså til dels store sprik i meninger om hvordan utviklingen av Lifjell bør skje videre, og det er ulike hensyn som kommunen må balansere i sitt videre arbeid med kommunedelplanen for Lifjell. På den bakgrunn kan det være hensiktsmessig å trekke inn bærekraftbegrepet. Fram mot 2030 skal Norge implementere FNs bærekraftsmål, og mange kommuner legger derfor bærekraftmålene til grunn for sitt strategiske planarbeid. For å angi retning for videre utvikling kan det være hensiktsmessig å lage en plan som legger til rette for en utvikling som både er økonomisk, sosialt og miljømessig bærekraftig. Det betyr at utviklingsprosjekter ikke må være urealistisk store, samtidig må det være mulig for grunneierne og næringsaktører å ha lønnsom virksomhet der. Utviklingen bør ta hensyn til lokalsamfunnet og deres behov for å skape sosial bærekraft, men sosial bærekraft kan også handle om å legge til rette for at flere får tilgang på fjellet. Den miljømessige bærekraften kan ivaretas gjennom en best mulig utvikling som ivaretar områdets naturkvaliteter. Dette kan gjøres ved å bygge mindre, tettere, mer diskrete. Ha bedre skilting og informasjon om for eksempel betydningen av å ta hensyn til ville dyr og beitedyr ved ferdsel i fjellet. En god tilrettelegging av løype- og stinettet kan også bidra til å kanalisere ferdsel og skjerme mer sårbare deler av fjellet.

Innledning

Midt-Telemark kommune skal etter planen rullere kommunedelplanen for Lifjell i 2022/23. Som en forberedelse til denne prosessen ønsket kommunen å få innspill fra et bredt utvalg av innbyggere og aktører som på ulike måter har interesser i utviklingen av Lifjell. Hensikten med undersøkelsen har vært å få frem nye ideer og tanker om den videre utviklingen av Lifjell som reiselivsdestinasjon og rekreasjonsområde. Disse innspillene skal inngå som en del av kunnskapsgrunnlaget for planprosessen.

Undersøkelsen besto av fem ulike deler:

- **Del 1** handlet om utviklingen av skiheiser.
- **Del 2** handlet om kvaliteten og tilbudet innen løype- og stinettet på Lifjell.
- **Del 3** handlet om hytteutbygging.
- **Del 4** handlet om den helhetlige utviklingen av Lifjell og Jønnbu som reisemål.
- **Del 5** handlet om samarbeids- og tillitsforholdet til noen av de ulike aktørene som er involvert i utviklingen på Lifjell.

Spørreundersøkelsen ble gjennomført i perioden desember 2021-januar 2022. Til sammen svarte 54 stykker på undersøkelsen, noe som utgjorde en svarprosent på 47,7 prosent. Undersøkelsen var rettet mot aktører med interesser i det aktuelle området. Det var grunneiere, lokale lag/foreninger som bruker området, hyttevelforeninger og ulike næringsaktører som ble invitert til å svare på undersøkelsen. Oppdragsgiver ønsket synspunktene fra disse aktørene i denne fasen av prosessen. Det var med andre ord ikke en åpen undersøkelse for innbyggerne i Midt-Telemark.

Spørreundersøkelsen

Spørreundersøkelsen ble gjennomført i perioden desember 2021–januar 2022 ved hjelp av det elektroniske verktøyet for spørreundersøkelser SurveyXact fra Rambøll.

Det ble sendt ut invitasjon til 72 ulike aktører som oppdragsgiver Midt-Telemark kommune hadde tilgjengelige e-postadresser til. Det ble samtidig sendt ut brev til 56 andre aktører per post. Her ble det opplyst om en nettside hvor man kunne gå inn og svare på undersøkelsen. Det ble også informert om undersøkelsen på kommunens hjemmesider, hvor det ble opplyst om at man kunne ta kontakt hvis man tilhørte en av aktørgruppene som undersøkelsen var rettet mot, men ikke hadde mottatt undersøkelsen.

Undersøkelsen ble sendt ut i desember. Det ble sendt én purring på undersøkelsen til de som ble invitert via e-post i januar. Da undersøkelsen ble avsluttet i slutten av måneden, var det til sammen 54 stykker som hadde svart på den.

Blant de som fikk undersøkelsen på e-post, var det 36 som svarte. Dette gir en svarprosent på 59,7 prosent. Blant de som fikk undersøkelsen per post, var det 18 som svarte (32,1 prosent). Totalt hadde undersøkelsen en svarprosent på 47,7 prosent, det anser vi som en god svarprosent.

Tabell 1: Svarprosent

	Noen svar	Gjennomført	Totalt	Svarprosent
Post	0	18	56	32,1 %
epost	7	36	72	59,7 %
Totalt	7	54	128	47,7 %

Tabell 2 gir informasjon om hvilken type aktører som har svart på undersøkelsen. 26 var grunneiere og 11 representerte hyttevelforeninger. 12 stykker representerte lag og foreninger. Næringslivet var representert gjennom overnatting/serveringsaktører (7 stykker) og eiendomsutvikling og aktivitetsleverandør (3 stykker). 4 stykker hadde krysset av for «annet» og utdypet dette med at de var hytteeier eller representerte annen form for næringsvirksomhet.

Tabell 2: Hva slags virksomhet representerer du?

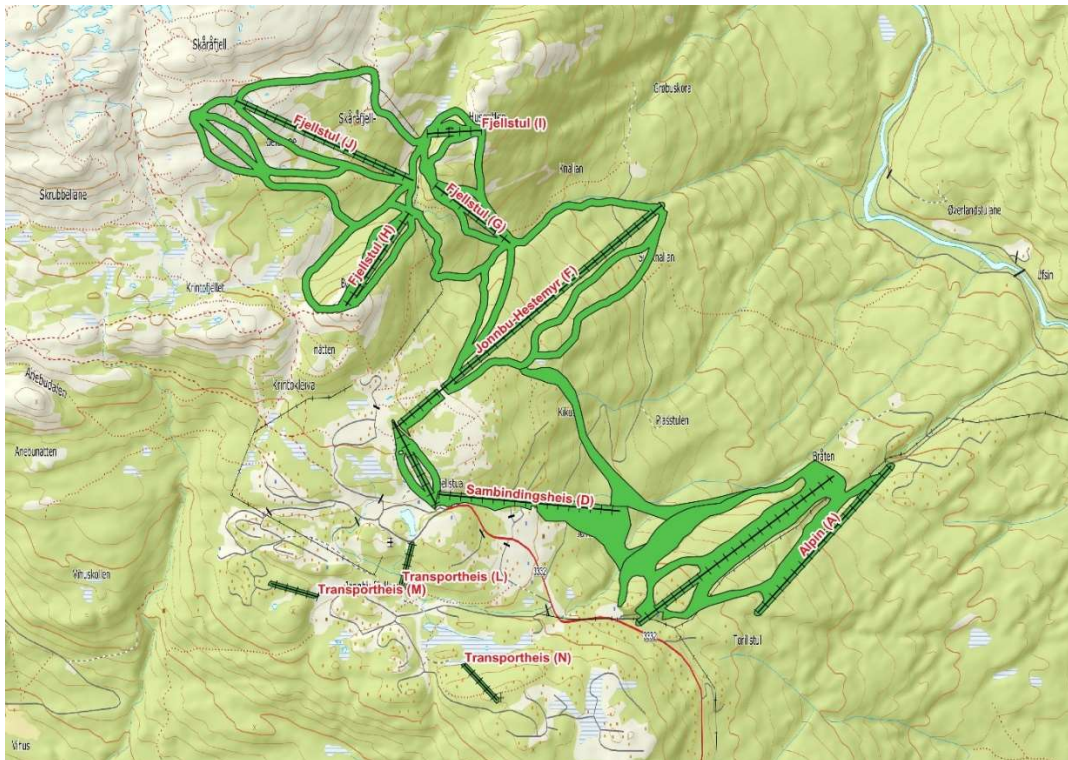
	Respondenter	Prosent
Grunneier	26	42,6 %
Lag/forening	12	19,7 %
Hyttevelforening	11	18,0 %
Overnatting/serveringsaktør	7	11,5 %
Eiendomsutvikling	4	6,6 %
Annet	4	6,6 %
Aktivitetsleverandør	3	4,9 %
I alt	61	

Undersøkelsen inneholder en del åpne svar. Mange av disse er gjengitt i notatet. De står i stor grad gjengitt slik de var formulert av respondentene, men enkelte er redigert for større skrivefeil eller kortet ned på. Kommentarer hvor tema i stor grad var gjentakende er i enkelte tilfeller slått sammen. Kommentarer som inneholdt personidentifiserende informasjon, eller ikke inneholdt noe informasjonsverdi, er ikke tatt med.

Del 1: Skiheiser

Første del av undersøkelsen gjaldt utviklingen av skiheiser. Respondentene ble presentert for følgende tekst:

I gjeldende kommunedelplan for Lifjell (vedtatt 24.02.2014) er det åpnet for 10 alpinheiser, og det er lagt opp til en parallell utbygging av hytter og heiser:

I forbindelse med rullering av arealplanen ønsker vi dine innspill til videre reiselivsutvikling i området.

Hvor viktig mener du de foreslåtte heisene vil være for et styrket skikjøringstilbud i området?

Tabell 3: Viktighet av heiser for et styrket skikjøringstilbud. Bokstavene viser til merkingen av heistraseene vist i kartet.

	Svært lite viktig	Ganske lite viktig	Verken eller	Ganske viktig	Svært viktig	Vet ikke / ikke aktuelt
Sambindingsheis (D)	23,3 %	0,0 %	3,3 %	21,7 %	28,3 %	23,3 %
Alpin trasé (A)	17,2 %	3,4 %	10,3 %	24,1 %	24,1 %	20,7 %
Jonnbu - Hestmyr (F)	22,0 %	5,1 %	8,5 %	18,6 %	25,4 %	20,3 %
Heis til Krintofjellet (ligger ikke i gjeldende plan)	28,1 %	3,5 %	8,8 %	10,5 %	28,1 %	21,1 %
Fjellstul (G, H, I, J, K)	24,1 %	3,4 %	17,2 %	15,5 %	19,0 %	20,7 %
Høyfjellsheis (ikke i kartet)	27,6 %	3,4 %	13,8 %	13,8 %	13,8 %	27,6 %
Transportheisene (L, M, N)	36,8 %	5,3 %	12,3 %	10,5 %	14,0 %	21,1 %

Svarene viste at er høyest støtte for en sambindingsheis (D) og alpin trasé (A). Rundt halvparten svarte at dette vil være viktig for et styrket skikjøringstilbud. Deretter kommer Jonnbu-Hestmyr (F) og heis til Krintofjellet (ikke i planen). Transportheisene (L, M, N) anses som minst viktig. For flere av alternativene, og da spesielt sambindingsheis, Jonnbu-Hestmyr og heis til Krinto, kan vi se at meningene er svært delt. Det er for eksempel like mange som mener heis til Krinto er svært lite viktig som svært viktig.

Respondentene ble så spurt: *Er det aktuelt for deg eller din bedrift å vurdere medfinansiering/investering i heiser for et styrket skikjøringstilbud i området?*

Tabell 4: Medfinansiering i heiser.

	Respondenter	Prosent
Ja, det er interessant å vurdere	10	17,2%
Nei, det er ikke aktuelt	35	60,3%
Vet ikke	5	8,6%
Kanskje (kommenter gjerne):	8	13,8%
I alt	58	

For de fleste er det ikke aktuelt å bidra til medfinansiering, men det er 17 prosent som svarer at det er interessant å vurdere dette. 14 prosent svarer «kanskje», og utdyper det med følgende:

- Støtte ordninger via klubb
- Kunne vært aktuelt om man hadde blitt enige om driftsform. Pr i dag er det ingen som helst mulighet til dette etter 2 år med Corona
- Mye innestående kapital Lifjell Vinterland, løyper for bruk i sommerhalvåret
- Det er aktuelt å medfinansiere sykkelstier på fjellet.
- Mulig å få med hytteeierne i foreningen på noe. Dette er ikke utførlig diskutert, men meningene er mange
- Ikke hytteeierforeningen, men som hytteeier og interessert i å investere i flere hytter.

Neste spørsmål gjaldt sesong: *Hvilke deler av året mener du det er relevant for Lifjell å ha et heistilbud? (flere kryss mulig)*

Tabell 5: Hvilke deler av året det er relevant å ha et heistilbud.

	Respondenter	Prosent
Skisesongen	50	89,3%
Barmarksesongen	11	19,6%
Annet	6	10,7%
I alt	56	100,0%

Svarene viser at det i hovedsak er i skisesongen det er aktuelt å ha et heistilbud, 89,3 prosent har krysset av for dette. 19,6 prosent mener det er relevant å ha heistilbud i barmarksesongen. De som svarte «annet» utdyper det med følgende:

- Ikke relevant med utvidet heis i skisesongen. Ikke i barmark.
- Fjellet bør gjøres tilgjengelig via et familievennlig løypenett.
- Barmarksesong interessant dersom tilrettelegging for terrengsykling i løypetrase

Respondentene ble så spurt:

Har du innspill til utvikling av heis- og skikjøringstilbudet på Lifjell (også utover det som er skissert i kommuneplanen i dag)?

Flere peker på at det er nødvendig med en investering i løyper og bakker. Det pekes spesielt på behov for heistilbud og løyper som kan gi lettere tilgang til fjellet, og enkelte peker på at en slik heis gjerne må kunne brukes året rundt. En annen konkret utbygging flere nevner er, sambindingsheis:

- Heis opp til Krintofjellet som kan brukes året rundt.
- Viktigst med heis opp Krinto ev. helt opp til Skåråfjellholmen
- Langrennsløype/sykkelvei rundt Bøkstulnatten og opp på fjellet
- En lengre trasé, fra øverste del av Vinterland og opp i fjellet
- Sammenkobling av Lifjell Vinterland og Lifjell skibakken
- Stolheis fra bunnen av skisenteret til toppen av vinterland, det tror jeg ville bli det beste tilbudet

Enkelte advarer mot å ta skiheiser ut av planen:

- Fjerner man skiheisene som er lagt inn i planen, kan det bli ødeleggende for det totale løypenettet. Det tiltenkte arealet for denne aktiviteten egner seg ikke til noe annet så det gjør ingenting at heisene blir stående i planen.
- Det er viktig å tenke 30-50 år fremover og sørge for at mulighetene for en fremtidig utvikling ikke stenges for ved å ta ut viktige elementer fra dagens plan.

Flere nevner at en må satse sterkere på langrenn, men det er også de som etterlyser en sterkere satsning på alpint. Det blir også fremhevet større fokus på tilrettelegging for bruk i sommerhalvåret, og da spesielt for sykkel:

- Satsning på langrenn kontra alpint.
- Lifjell har et mye større potensiale for utvikling som alpindestinasjon enn som langrennsdestinasjon, men det er selvsagt å tenke en god fremtidig utvikling av begge tilbudene.
- Satsning på sykkelstier og tilrettelegging for sykkelheis i sommersesongen.
- Det bør prioriteres løyper for bruk i sommerhalvåret
- Lifjell bør satse på topptur og utvikling av stier og skiløyper

Samtidig er det flere som uttrykker bekymring for at utbygging kan få uheldige konsekvenser for natur og rekreasjonsmuligheter:

- Kommunen må sterkere inn når områder reguleres. Det er veier på kryss og tvers som ødelegger for rekreasjonsmulighetene
- Bekymring for irreversible inngrep og endre Lifjell fra et rolig, urørt og flott fjellområde.
- Det vil rasere store deler av et ellers flott område for skiturer
- Videre utbygging må begrenses av hensyn til natur- og friluftsliv og beitebruk.

Del 2: Løype- og stinett

Del 2 av undersøkelsen handlet om løype- og stinettet. Respondentene ble først stilt noen spørsmål som omhandler kvaliteten på og tilbudet innen løype- og stinettet på Lifjell (planområde til kommunedelplan).

I hvilken grad er du enig i følgende påstander om løype- og stinettet i området til kommunedelplanen for Lifjell?

Tabell 6: Påstander om løype- og stinettet på Lifjell.

	Svært uenig	Ganske uenig	Verken enig eller uenig	Ganske enig	Svært enig	Vet ikke / ikke aktuelt
Oppkjøring og vedlikehold av sti- og løypenettet fungerer godt	0,0 %	3,7 %	9,3 %	53,7 %	31,5 %	1,9 %
Det er et godt tilrettelagt løype- og stinett i området, som er tilgjengelig for folk flest	0,0 %	3,6 %	8,9 %	48,2 %	33,9 %	5,4 %
Skilting og informasjon av løype- og stinettet på sommerturer er godt	0,0 %	5,5 %	12,7 %	47,3 %	32,7 %	1,8 %
Skilting og informasjon av løype- og stinettet på vinterturer er godt	0,0 %	5,5 %	18,2 %	41,8 %	32,7 %	1,8 %
Skileikområdene i tilknytning til løypenettet fungerer godt til sitt formål	0,0 %	5,5 %	20,0 %	36,4 %	29,1 %	9,1 %
Løype- og stinett fram mot høyfjellet bør forbedres, området kan oppleves som vanskelig tilgjengelig	14,5 %	7,3 %	23,6 %	27,3 %	23,6 %	3,6 %
Det er få kryssinger mellom kjøreveg og løyper/stier i dette området	12,7 %	12,7 %	21,8 %	29,1 %	18,2 %	5,5 %
Utbygging av både infrastruktur og hytter i området gjør at området blir mindre attraktivt for barnefamilier og andre grupper, som særlig bruker området rundt Jønnbu til tur, ski og aking	38,2 %	18,2 %	10,9 %	1,8 %	27,3 %	3,6 %

Svarene viser at de fleste er nokså fornøyde med dagens løype- og stinett. Hele 85 prosent er enige i at oppkjøring og vedlikehold av sti- og løypenettet fungerer godt og 82 prosent er enige i

at det er et godt tilrettelagt løype- og stinett i området som er tilgjengelig for folk flest. 80 % er enige i at skilting og informasjon av løype- og stinettet på sommerturer er godt, mens noen færre (75 %) er enige i at skilting og informasjon av løype- og stinettet på vinterturer er godt.

Det er klart færrest som er enige i påstanden «Utbygging av både infrastruktur og hytter i området gjør at området blir mindre attraktivt for barnefamilier og andre grupper, som særlig bruker området rundt Jønnbu til tur, ski og aking». Dette er også et mer negativt ladet spørsmål, så det betyr at flertallet ikke anser at utbyggingen som har vært gjort, har gjort området mindre attraktivt. Det er likevel verdt å merke seg at en betydelig andel, 27,3 prosent, har svart at de er «svært enig» i påstanden.

Det er langt færre (65 %) som er enige i at skileikområdene i tilknytning til løypenettet fungerer godt til sitt formål. Og kun 47 prosent er enige i at det er få krysninger mellom kjøreveg og løyper/stier i dette området. 51 prosent er enige i at løype- og stinett fram mot høyfjellet bør forbedres, og at området kan oppleves som vanskelig tilgjengelig. Disse siste forholdene kan det være grunn til å vurdere spesielt.

Respondentene ble så spurt det åpne spørsmålet: *Hvis du skulle prioritert ett nytt løypetilbud, hva skulle det vært? (det kan gjelde både sommer og vinter, for eksempel sti/ski/lysløype mm.)*

Her kom det flere ønsker om flere traseer:

- Flere løypetraseer i slakt terreng
- Forbedre tilgangen opp til Krintofjellplatået.
- Nord for Krinto og sør for Glekse
- Tilrettelegging av løypene i Anebudalen mot Oksladalen for å bedre fremkommeligheten for prepareringsmaskin i vintersesongen. Skiløyper videre ved Jønnbuflåtin (bak skianlegget) uten for bratt terreng hadde vært fint. Litt lenger enn den runden som er i dag.
- En terrenntilpasset langrennsløype/sykelsti rundt Bøkstulnatten og opp på fjellet slik at man kan unngå Krintokleiva.
- Sammenkobling skitrasé Vidhus og skitraseer på Jønnbu
- En rundløype uten kryssinga av veitraseer.

Flere etterlyste en lysløype, men det var litt uenighet om behov og hvor den eventuelt skulle være. Det var også mostand mot å bygge dette.

- Lysløype i Jønnbuområdet, videre utbygging innover fjellet er jeg motstander av.
- Lysløype uten kryssing av tilkomstveier (evt. m/skibruer)
- Lysløype bør ikke bygges. Det blir for stort press bruk/av området og det må tas hensyn til lysforurensning.

Når det gjelder heiser, så ble det pekt på blant annet:

- Nye alpinheiser
- Sammenkobling av Vinterland med den andre skibakken samt heis mot høyfjellet fra Jønnbu, forbi Krinto og opp på høyfjellet. Hvis man i tillegg fikk høyfjellsadkomsten i

sommerhalvåret, ville man tilgjengeliggjort høyfjellet i langt større grad for både unge og eldre.

- Heis fra Torilstul og opp til Jønnebu.

Flere pekte på at det er godt sti- og løypenett, men at det er mulighet for utbedringer i form av bedre merking og informasjon:

- Bedre merking
- Oversiktskart
- Med stadig økende popularitet for randonne/topptur skiløping, har Lifjell åpnet seg for veldig mange nye brukere. Dette krever informasjon om muligheter mv

Det ble også pekt på behov for:

- Redusere antall veikryssinger.
- Sikre at beltekjøretøy har egne trasser, ikke slik det praktiseres nå, der de kjører i stykker løpene.

Det ble fremmet flere forslag om sykkelstier og en rekke andre forslag om utbedring av stinettet på sommerstid:

- Sykkelstier
- Løypenettet på sommerstid bør forbedres.
- Utbedring av sommerløyper for å minske slitasje på naturen; spesielt fra Krinto til Glekse. Trase opp Oksla som kan være sykkelbar og som kan benyttes om vintertrase.
- Terrensykling - down hill fra Gapet/Østlikollen og ned til Bø Camping. Eventuelt behov for avsette areal for parkering.
- Stiene inn mot Glekse har store utbedringsbehov.

Respondentene ble videre spurt om: *Har du noen andre innspill når det gjelder forbedring av løype- og stinettet på Lifjell?*

Her ble det blant annet nevnt:

- Jeg mener at det er viktig å få etablert noen flere alternative ruter (sommer som vinter) opp til fjellplataet!
- Ønsker meg "bare" en heis opp til toppen av Krintokleiva for å gjøre det lettere å komme opp på høyfjellet.
- En stabil god løype fra Anebu opp Oksla vil være et stort pluss.
- Lettere tilkomst fra Østerli hyttefelt opp til Jønnebu parkering. Mange ønsker lettere tilkomst opp til Jønnebu parkering uten å bruke bil
- Videreutvikling av det som ble gjort i Bestemorsløypa
- Legge løypene om slik at bratte bakker ikke ender i smale trange svinger.
- Lysløype med muligheter for kunstsne-produksjon
- God merking og god preparering sommer og vinter

Utfordringer med veier og krysninger ble nevnt også her:

- På vintertid må kryssing av vei og løype være dekket av snø. Alt for mange overganger. Skal det bygges nye hytter, må det ikke ødelegge tilgangen til løyper fra de opprinnelige hyttene/områdene.
- Noen steder er det vel mange krysningspunkter bilvei/skiløype.
- Behov for skibru over veiene

Det kom også forslag som gjaldt tilbudene på sommerstid:

- Mer satsning på å forbedre løypenettet sommerstid.
- Legge til rette for sykkel og ridning.
- Det kunne vært flere stier inn fra Lifjellveien før man kommer på toppen.
- Sats på sykkelturister.

Del 3: Hytteutbygging

Del 3 handlet om hytteutbygging. Her ble respondentene presentert for en rekke påstander vedrørende utbygging og tilrettelegging for fritidsboliger/hytter:

I hvilken grad er du enig eller uenig i følgende påstander vedrørende hytteutvikling?

Tabell 7: Påstander vedrørende hytteutvikling.

	Svært uenig	Ganske uenig	Verken enig eller uenig	Ganske enig	Svært enig	Vet ikke / ikke aktuelt
Hytteutvikling på Lifjell bidrar til lokal verdiskaping og reisemålsutvikling i kommunen	3,4 %	1,7 %	10,3 %	25,9 %	53,4 %	5,2 %
Hytteutvikling på Lifjell kommer lokalbefolkningen til gode gjennom f. eks. bedre sti- og løypenett, bedre tjenestetilbud, aktivitetstilbud m.m.	10,5 %	7,0 %	8,8 %	21,1 %	47,4 %	5,3 %
Hytteutvikling på Lifjell styrker lokal infrastruktur og tjenestetilbud	5,1 %	8,5 %	10,2 %	16,9 %	50,8 %	8,5 %
Det er rom for å bygge flere fritidsboliger på Lifjell	16,4 %	7,3 %	7,3 %	23,6 %	43,6 %	1,8 %
Det bør settes strenge krav til utbyggere mht material/fargevalg, høyde, plassering i landskap, estetikk	16,7 %	7,4 %	9,3 %	25,9 %	40,7 %	0,0 %
Hytteutvikling på Lifjell bør skje etter forfettingsprinsippet	13,2 %	1,9 %	34,0 %	35,8 %	11,3 %	3,8 %
Hytteutbygging på Lifjell kan skape interessekonflikter med lokalbefolkningens friluftsliv	26,8 %	8,9 %	16,1 %	25,0 %	21,4 %	1,8 %
Hytteutvikling på Lifjell kan gjøre det vanskeligere å drive med beitedyr i området	13,0 %	14,8 %	22,2 %	24,1 %	20,4 %	5,6 %
Det bør stilles strengere krav til bygging av fritidsboliger i fjellområdene	18,5 %	13,0 %	25,9 %	18,5 %	24,1 %	0,0 %
Hytteutvikling på Lifjell er negativt med tanke på slitasje og nedbygging av naturområder	31,6 %	15,8 %	12,3 %	12,3 %	22,8 %	5,3 %
Hytteutbygging bør holdes til et minimum og Lifjell bør tilbakeføres som LNRF areal (landbruks-, natur- og friluftsområde)	50,9 %	18,9 %	7,5 %	3,8 %	17,0 %	1,9 %
Flere fritidsboliger bør reguleres med utleieplikt	59,3 %	7,4 %	14,8 %	5,6 %	9,3 %	3,7 %

Svarene viser at det jevnt over er mange som er positiv til hytteutvikling på Lifjell. Det aller fleste er enige i er påstanden «Hytteutvikling på Lifjell bidrar til lokal verdiskaping og reise-målsutvikling i kommunen». Mange er også enige i at «Hytteutvikling på Lifjell kommer lokalbefolkningen til gode gjennom f. eks. bedre sti- og løypenett, bedre tjenestetilbud, aktivitetstilbud m.m.» og at «Hytteutvikling på Lifjell styrker lokal infrastruktur og tjenestetilbud». Det er færrest som er enige i et at «Flere fritidsboliger bør reguleres med utleiplik» og at «Hyttebygging bør holdes til et minimum og Lifjell bør tilbakeføres som LNRF areal (landbruks-, natur- og friluftsområde)».

Men det uttrykkes samtidig støtte for å sette krav til videre utbygging: 67 prosent er enige i at «Det bør settes strenge krav til utbyggere mht material/fargevalg, høyde, plassering i landskap, estetikk», og 43 prosent er enige i at «Det bør stilles strengere krav til bygging av fritidsboliger i fjellområdene». Videre så er 46 % enige i at «Hytteutbygging på Lifjell kan skape interessekonflikter med lokalbefolkningens friluftsliv» og 44 % i at «Hytteutvikling på Lifjell kan gjøre det vanskeligere å drive med beitedyr i området».

Respondentene ble videre spurt om: *Hvor viktig mener du følgende tilbud og tjenester vil være for å utvikle et attraktivt fritidsboligtilbud på Lifjell?*

Tabell 8: Viktighet av tilbud og tjenester for å utvikle et attraktivt fritidsboligtilbud.

	Svært lite viktig	Lite viktig	Verken eller	Ganske viktig	Svært viktig	Vet ikke / ikke aktuelt
Godt utviklet løypenett	1,8 %	1,8 %	3,6 %	25,5 %	65,5 %	1,8 %
Godt utviklet turstinett sommerstid	3,6 %	0,0 %	1,8 %	27,3 %	63,6 %	3,6 %
Bredbånd/fiber	3,6 %	3,6 %	14,5 %	14,5 %	56,4 %	7,3 %
Mulighet for kildesortering på fritidsboligen	10,9 %	1,8 %	16,4 %	30,9 %	36,4 %	3,6 %
Offentlig parkeringstilbud	7,1 %	8,9 %	12,5 %	21,4 %	42,9 %	7,1 %
Avstand til avfallslevering i fritidsboligområde	1,8 %	10,9 %	20,0 %	45,5 %	18,2 %	3,6 %
Kollektivtilbud til og fra fjellet	5,4 %	14,3 %	17,9 %	28,6 %	26,8 %	7,1 %
Lademulighet for el-bil (el-kapasitet på privat fritidsbolig)	5,5 %	7,3 %	27,3 %	25,5 %	27,3 %	7,3 %
Offentlige toaletter i og ved løypenett	8,9 %	14,3 %	17,9 %	30,4 %	21,4 %	7,1 %

Et «Godt utviklet løypenett» og «Godt utviklet turstinett sommerstid» er de to tingene som flest er enige om at vil bidra i utviklingen av et attraktivt fritidsboligtilbud på Lifjell. Over 90 prosent er enige i disse to utsagnene. Færrest er opptatt av «Offentlige toaletter i og ved løypenett»,

«Kollektivtilbud til og fra fjellet» og «Lademulighet for el-bil (el-kapasitet på privat fritidsbolig)».

Respondentene ble så spurt det åpne spørsmålet: *Er det andre tjenester/tilbud du mener vil være viktig for et attraktivt tilbud på Lifjell?*

Her nevnes det blant annet serverings- og dagligvaretilbud:

- Servering og overnatting.
- En liten dagligvarebutikk hadde vært fint. Lifjellstua er et veldig fint tilbud og kiosk i Glekse hadde vært fint.
- Legge til rette for en butikk i nærområdet for å unngå for mye trafikk opp og ned Lifjell er kanskje for mye å ønske seg, men det burde bli mulig med levering av matvarer fra butikkene i Bø. Eks som Oda etc.
- Mulighet til å handle matvarer.
- "Servicesentral -app" der en kan bestille alt fra utvask av egen hytte til levering av matvarer, take away fra sentrum, ved, ol. tilbud fra bedrifter eller fra privatpersoner.

Lysløype og andre løyper og heistilbud blir også nevnt:

- Lysløype på Jønnbuområdet.
- Hadde vært flott å kunne fått utviklet en lysløype - gjerne med snøproduksjon, på Jønnbuplataet.
- Sambindingsheisen vil være med på å gjøre Lifjell til et attraktivt området både for hytter og dagsturisme
- Opprettholde gode kanaler rett inn i fjellet fra Jønnbu, uten behov for kryssing av veier mm

Andre innspill er:

- Rimeligere kommunale avgifter/eiendomsskatt for fritidsboliger.
- Flere sommer- høstaktiviteter. Sykkelløyper.
- Organiserte turer (eks. hesteridning)
- Offentlig varmestue.
- Større parkeringsplass på Jønnbu
- Et tilbud for syklistene og funksjonshemmede.
- Bedre kvalitet på det som allerede er der.
- Sykkelutleige
Utleigehytter/-leiligheter
Bildeling – som ved Bø stasjon?
- Verne om naturområder.
- Det er viktig at hyttene blir bygd med respekt til de som bruker naturen. Og at de estetisk passer i naturen.

Neste spørsmål var åpent og lød: *Vennligst beskriv kort det du ser som positive muligheter og sentrale utfordringer med hensyn til utbygging av Lifjell som hyttedestinasjon:*

Positive muligheter:

Flere pekte på positive effekter for næringslivet:

- Flere arbeidsplasser
- Økt reiseliv
- Styrker området som en reiselivsdestinasjon. Mange leier ut hyttene sine så de sengene erstatter manglene på flere overnattingsbedrifter, ergo flere senger i bruk og forhåpentligvis spre gjestene utover de vanlige høysesongene. Skaper ringvirkninger i bygda med økt handel og servicetilbud.
- Mer folk, mer infrastruktur er bra for å skape et mer attraktivt område for turister. Dette betyr mer inntekter til det lokale samfunnet.
- Fortetting, verdiskaping for næringsliv, sysselsetting

Når det gjelder videre hytteutvikling, ligger det muligheter her:

- Store muligheter for flere hytteområder
- Utleieplikt for å øke belegg og stabilt volum av tilstedeværelse. Økte inntekter til lokalnæringen.

Mange pekte på positive muligheter for friluftsliv og tilgang til natur:

- Flere kommer seg ut på Lifjell
- Utbedring av turstier
- Lifjell er kupert og hyttebyggingen skjermes av terrenget. Man trenger bare gå opp Krinto for å slippe å se en eneste hytte.
- Bøheringene vil være tjent med at Lifjell blir kjent som en familievennlig hyttestedestinasjon.
- Fantastisk destinasjon med reell urørt natur.
- Fortsatt god plass! Man trenger ikke gå så mange meterne fra parkeringsplassene på Jønnbu før man er i mer eller mindre uberørt natur.
- Tilgang på skiløyper, slalåm og fotturer, viktige naturopplevelser for hytteeiere og lokalsamfunn
- Kort vei til Bø sentrum der man kan få "alt". Lifjell/Bø har gode fritidstilbud både sommer, høst og vinter. Kort vei til Lifjell for mange mennesker, ligger sentralt og Bø har god kommunikasjon, bil, tog, buss.

Sentrale utfordringer:

Her pekes det blant annet på utfordringer innen samarbeid og utvikling, samt tilrettelegging og sterkere satsning fra kommunen sin side:

- Krevende å samle større grunneiere og andre eierinteresser om tiltak for utvikling.
- Enda større vilje til å investere i utviklingen av området (infrastruktur på alle områder) fra grunneiere/eiendomsutviklere
- Mitt inntrykk er at en del av lokalpolitikkerne ikke bruker fjellet og dermed ikke ser alt det positive som skjer. Man kan få inntrykk av at noen partier er motstander av all utvikling. Skulle ønske de kunne komme på befaring og se, lære og høre fra oss som har

næring på fjellet om hva som skjer og hva destinasjonen trenger av utvikling og samhandling med kommunen.

- Regulering og byggekostnader må ut ifra offentlige kostnader holdes på et minimum samt at kommunen må ta del i investeringen i seg selv for å skape et mer hyttevennlig område. Eiendomsskatten på sin side er sammen med høye kommunale avgifter virker i dag mot sin hensikt - det er dyrt å være hytteeier i Telemark.
- M-T Kommune bør reinvestere noe av midlene de får fra eiendomsskatt i løyper og lag på fjellet. De er svært lite synlige i utviklingen av Lifjell
- Få kommunen til å investere i familievennlige sykkelstier på Lifjell.
- Samarbeid for god planlegging og utvikling av areala. Konflikt mellom utbygging og lavterskel friluftsområder/landbruk.
- Tilgang til høyfjellet uten å måtte gå mye motbakke.

Det pekes også på utfordringer knyttet til miljø og friluftsliv:

- Trafikk og støy
- Miljøhensyn
- Veibygging – støy og innvirkning på løyenet
- Trang inngang til stort fjellområde – stor slitasje i nedre deler
- Båndtvang/løshunder. Utmarkstilsyn
- Miljø/natur-belastning og forringelse av kvalitet av friluftstilbud til lokalbefolkningen.
- Tap av natur- og rekreasjonsområde
- Beite- og løshundproblematikken
- Det fins nok en grense for hvor stor utbyggingen skal være, men har ikke noe formening om hvor mye

Har du noen andre innspill når det gjelder hytteutvikling på Lifjell?

Mange har innspill til hvordan det ser ut, og hvordan det bør bygges:

- Flott med hytter, men Lifjell begynner snart å ligne litt for mye på hyttelandsbyer. Ikke fint!!!!
- Tilpasse hyttene slik at de ligger fint i terrenget
- For mange hytter og veier ødelegger natur og hytteopplevelsen. Når man stadig må gå lengre for å oppleve fri natur. Når halve turen er igjennom hyttefelt er det ikke like attraktivt. Det må tas hensyn til veistøy og lysforurensning.
- Viktig at det er klare regler på hva man har lov til å bygge av hytte så hyttefeltene blir visuelt fine og se på. Det bør f.eks ikke være lov med høy kjeller slik at det ser ut som enebolig. Foreslår også en plan for hvor mye utelys det kan være på en hytte. Mange har i dag så mye lys at det er til sjenanse spesielt for dyrelivet, men også naboer. Og dette er før julebelysningen henges opp.
- Det må aldri bygges hytter innenfor Krintoliene - Bølkstulnatten
- Velg de områdene som belaster naturen minst. Produktiv natur eller friluftsområder kan ikke erstattes (raskt). 5 min ekstra kjørevei derimot er helt uproblematisk for de fleste hytteeiere (med fin utsikt fra hytta :-))

- Viktig at tettheten sees nærmere på, ingen vil ha urbane hyttetilstander med "rekkehusmiljø", så det må sikres at tomtene ikke blir for små.
- Viktig å ha en helhetlig og godt gjennomtenkt plan i forhold til estetikk, høyder mv tilpasset de enkelte tomtenes beskaffenhet/beliggenhet i terrenget.
- Øke mulighet for bebygd areal fra 125m² til 140m². En attraktiv fordel for potensielle hyttekjøpere og etablerte hytteeiere. Ny verdiskaping for bygge-bransjen i Bø og omegn.
- Lifjell er et av få gjenværende "fjell" som ikke er nedbygd. La det være slik. Sett en klar byggegrense slik at det ikke bygges ytterligere på oversiden av nåværende bebyggelse. Fortetting må skje på nedsiden.
- Plankrav for hyttebygging /tilbygg i eldre områder (uten reguleringsplan) bør harmoniseres med nærliggende nye områder med reguleringsplan, f.eks på Høgefjell.

Andre innspill går på rammebetingelser, som blant annet gjelder utleie og muligheter for videre utbygging:

- Har ingen tro på å kreve at folk må leie ut hyttene sine. Synes kravene til utforming av hyttene, størrelse ol. er strenge nok. Har tro på at å skape et godt miljø for hytteeiere er viktig.
- Sørg for å få lovhjemlede og forutsigbare rammebetingelser
- Viktig å rullere Lifjellplanen nå slik at vi ikke mangler tilbud til nye hytte/ tomtekjøpere. Viktig at det ikke blir til krav til flere varme senger, ønsker hytteeier å leie ut må dette være frivillig. Utleiemodellen har blitt prøvd ut andre steder med dårlig resultat.
- Ingen vil bygge hverken hytter eller infrastruktur som man er garantert å tape penger på.
- Kommunen bør følge opp under bygging slik at forskrifter blir holdt. Slitasje på vei med mye tungtrafikk.

Ytterligere kommentarer går på infrastruktur av både veier og løyper:

- Det ligger eldre hytter langs Lifjellveien, som er eneste vei for å komme til fjells, både for gående, syklende og biler, ikke minst lastebiler. På tross av dette er det 80 km/t fartsgrense, dette er helt uholdbart, en burde umiddelbart sette ned fartsgrensen, så en kan ferdes rimelig trygt. Nå er det planer om å bygge ut nytt hyttefelt fra Østerlikollen, så en kan jo håpe på at nye «indre veier» kan gi gode alternativer, men det er nok dessverre mange år frem i tid
- Det bør settes av penger ved salg av tomter/ hytter til å styrke infrastrukturen på Lifjell. Løyper/ sammenbindingsheis osv.
- Løypene i Solskinnsdalen har blitt ødelagt av hyttebygging.

Del 4: Reismålsutvikling

De neste spørsmålene handlet om den helhetlige utviklingen av Lifjell og Jønibu som reismål.

Respondentene ble spurt: *I hvilken grad er du enig eller uenig i følgende påstander om Lifjell som reismål?*

Tabell 9: Påstander om Lifjell som reismål.

	Svært uenig	Ganske uenig	Verken enig eller uenig	Ganske enig	Svært enig	Vet ikke / ikke aktuelt
Lifjell er en helårsdestinasjon	0,0 %	7,5 %	5,7 %	24,5 %	62,3 %	0,0 %
Det er plass til flere besøkende til Lifjellområdet på sommeren	1,9 %	5,6 %	7,4 %	29,6 %	53,7 %	1,9 %
Det er plass til flere besøkende til Lifjellområdet på vinteren	0,0 %	7,4 %	9,3 %	31,5 %	50,0 %	1,9 %
Lifjell har et stort utviklingspotensiale som fjelldestinasjon	0,0 %	11,3 %	11,3 %	32,1 %	43,4 %	1,9 %
Et større aktivitetstilbud vil være viktig for Lifjell som reismål	1,9 %	5,7 %	18,9 %	24,5 %	41,5 %	7,5 %
Lifjell trenger flere kommersielle overnattingssteder	24,5 %	9,4 %	22,6 %	24,5 %	13,2 %	5,7 %
Lifjell er hovedsakelig en vinterdestinasjon	33,3 %	13,7 %	31,4 %	9,8 %	9,8 %	2,0 %
Lifjell er hovedsakelig en sommerdestinasjon	37,3 %	23,5 %	33,3 %	3,9 %	0,0 %	2,0 %

Et stort flertall, 87 prosent, er enig i at Lifjell er en helårsdestinasjon. Få mener at det hovedsakelig er kun vinterdestinasjon eller sommerdestinasjon. 83 prosent er videre enig i at det er plass til flere besøkende på sommeren og 81 prosent er enig i at det plass til flere på vinteren. 75 prosent er enige at Lifjell har et stort utviklingspotensial som fjelldestinasjon. Det pekes spesielt på at et større aktivitetstilbud vil være viktig for Lifjell som reismål, 66 prosent er enige i dette. Langt færre, 38 prosent, er enige i at Lifjell trenger flere kommersielle overnattingssteder.

Undersøkelsen fortsatte med følgende: *Dagens «sentrumsområde» på Jønibu er inngangsporten for mange til høyfjellet, i form av et lett tilgjengelig parkeringsområde, men har per i dag i liten grad andre sentrumsfunksjoner, som planen legger til rette for.*

Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om tilrettelegging av Jønnbu?

Tabell 10: Påstander om tilrettelegging av Jønnbu.

	Svært uenig	Ganske uenig	Verken enig eller uenig	Ganske enig	Svært enig	Vet ikke / ikke aktuelt
Tilrettelegging for næring og handel bør heller skje i Bø (fremfor Jønnbu)	3,8 %	9,6 %	11,5 %	23,1 %	50,0 %	1,9 %
Det bør først og fremst tilrettelegges for bygging av fritidsboliger på Jønnbu	15,4 %	11,5 %	19,2 %	30,8 %	19,2 %	3,8 %
Det bør tilrettelegges for nærings-/sentrumsutvikling på Jønnbu (nåværende sentrumsområde)	37,7 %	17,0 %	17,0 %	13,2 %	15,1 %	0,0 %
Det bør reguleres for utvikling av varme senger på Jønnbu	21,4 %	16,1 %	32,1 %	14,3 %	8,9 %	7,1 %

Et stort flertall, 73 prosent, er enige i at tilrettelegging for næring og handel bør skje i Bø fremfor Jønnbu. Kun 28 prosent er enige i at det bør tilrettelegges for næring/sentrumsutvikling på Jønnbu. 50 prosent av de som svarte er enig i at Jønnbu bør først og fremst tilrettelegges for fritidsboliger. Det var flere som var uenige enn enige i at det bør reguleres for varme senger (henholdsvis 55 og 38 prosent).

Respondentene ble så oppfordret til å komme med innspill om utviklingen av Jønnbu: *Har du noen innspill til utvikling av sentrumsområdet Jønnbu?*

Her ble det blant annet etterlyst:

- Overnatting, spisested, butikk er positivt
- Her bør man ha en kombinasjon av varme senger og næring som man ofte ser i sentrumsområder; næring i første etasje og utleie leiligheter i andre etasje (kanskje to etasjer) Ønsker også et fint tilrettelagt friområde i umiddelbar nærhet slik at det kan bli en naturlig møteplass.
- Off. toalett
- Det bør være mulighet for å kunne handle dagligvarer, et spisested (Lifjellstua), ellers finnes det meste i Bø. Bør ikke skape for stor konkurranse. Heller overnatting som pensjonat, fjellstue osv enn utleie av hytter. Utleie av hytter fører med seg mer bråk og problemer. Parkering er viktig for at lokalbefolkningen skal kunne bruke Lifjell. Det bør ikke kun være for hyttefolk.
- Synes vi trenger området til parkering - trenger elbillader
- Sørg for utviklingsmuligheter - det betyr både næring og fritidseiendom
- Større parkeringsplass. Lademuligheter. Flott med den nye stranden! Kanskje en helårskiosk hadde vært noe, legge til rette for at idrettslag kan selge vafler etc i området.
- Det er parkering som pt er den kritiske faktoren. Det må løses før nedbygging av sentrumsområdet.

- Utvikle området med dagligvarehandel som et grønt tiltak for å redusere bilkjøring til/fra Bø.
- Mener det er viktig med en kombinasjon av næringsutvikling og fritidseiendom i dette området. Gjerne med næring i første etasje og fritidsboliger i andre/tredje etasje.
- parkeringsplasser.
- Sykkelutleige. Varme senger

Samtidig skriver mange at de er fornøyd med tilbudene som allerede eksisterer, og enkelte advarer mot videre utbygging:

- Det viktigste er støtte til det som allerede eksisterer, Lifjellstua og skilek området. Butikkene kan vi ha i Bø
- Det vil automatisk komme flere tilbud dersom det blir mer aktivitet og flere folk. Men, pr.i dag er tilbudet godt nok. Jønnebuområdet er stort og vil ha plass nok til både flere hytter og flere tilbud dersom det blir aktuelt senere.
- La det være som det er, eventuelt med bedre parkeringsmuligheter
- Slik utvikling bør legges nede i bygda, ikke fjellet.
- Jeg synes det er viktig å tilrettelegge for lett tilgang til naturen og overnattingsplasser. Stor næring tror jeg er bedre i Bø Sentrum for å unngå for mye kommersialisering. Småskala næring kan være positiv. Viktig å holde fokus på at fjellet skal være et friområde for folk som vil komme seg bort fra sin travle hverdag.
- Ikkje anna enn at ei slik utvikling ikkje bør finne stad.

Neste spørsmål handlet om hvem som eventuelt bør ta økonomisk ansvar for videre utvikling:

En videreutvikling av Lifjellområdet med ny, attraktiv infrastruktur osv. vil kreve en samlet innsats, ikke minst økonomisk.

I hvilken grad mener du følgende aktører må ta økonomisk ansvar for en slik utvikling?

Tabell 11: I hvilken grad må aktører må ta økonomisk ansvar for en slik utvikling?

	Svært liten grad	Ganske liten grad	Verken eller	Ganske stor grad	Svært stor grad	Vet ikke / ikke aktuelt
Næringslivet	5,7 %	3,8 %	13,2 %	30,2 %	43,4 %	3,8 %
Grunneiere	7,5 %	5,7 %	13,2 %	32,1 %	37,7 %	3,8 %
Kommunen	9,6 %	13,5 %	3,8 %	36,5 %	32,7 %	3,8 %
Hytteiere	13,0 %	20,4 %	18,5 %	27,8 %	16,7 %	3,7 %
Brukere/lokalsamfunnet	13,2 %	24,5 %	28,3 %	15,1 %	15,1 %	3,8 %

Næringslivet, grunneiere og kommunen er de som de fleste mener bør ta økonomisk ansvar for en slik utvikling. Færrest er enige i at brukere/lokalsamfunnet (30 %) og hytteiere (44 %) bør ta økonomisk ansvar.

Det ble også spurt om andre bør være med på å ta økonomisk ansvar: *Er det evt. andre interesser du mener bør være med å ta et økonomisk ansvar for utvikling på Lifjell, som ikke er nevnt i listen på forrige spørsmål?*

Vennligst beskriv kort:

- Det er viktig at grunneierne samarbeider mot et felles mål, opplever at det er lite enighet blant disse.
- Grunneiere som selger hyttetomter, bør ta det største økonomiske ansvaret.
- Det er først og fremst utbyggerne som må ta kostnaden til infrastruktur. Heiser og annet må brukerne betale for. Ved økte kostnader for hytteeiere blir området mindre attraktivt. Grunneiere kan ikke pålegges kostnader om de ikke har en økonomisk vinning av utviklingen, som salg av hyttetomter.
- Utbyggere.
- Hytteutbyggerene
- Leverandører til oppsett av hytter har tjent seg rike på sine tjenester på Lifjell. De bør bidra!
- Egentlig bør alle som har interesse av utvikling på Lifjell være med slik at vi ikke får "gjerdesittere"; de som ikke er med på utvikling, men som kan ha økonomiske fordeler når infrastrukturen er på plass.
- Fylket. Lifjell er et regionalt turmål for fylket
- Lifjellveien er en fylkesvei... muligens fylke kan bidra noe til utvikling? Jeg tror etablerte grunneiere og næringsliv burde ikke være økonomisk ansvarlig for dette. Det er ikke i dems makt. Nye hytteeiere og kommunen kan muligens bidra. Det er viktig at fjellet forblir på samme måte tilgjengelig for lokalsamfunnet så de burde ikke være økonomisk ansvarlig.
- Fylkeskommunen
- Hytteeiere i dag bidrar med økonomi via eiendomsskatt og de kommunale avgifter som er relativt høye uten å få mye tilbake.

Her pekes det med andre ord på at utbyggere bør ta ansvar, men også fylket blir fremhevet som aktør som kan/bør ta større ansvar.

Del 5: Samarbeid og tillitt

Siste del av undersøkelsen handlet om samarbeids- og tillitsforholdet til noen av de ulike aktørene som er involvert i utviklingen på Lifjell.

Respondentene ble spurt: *I hvilken grad er du enig i følgende påstander?*

Tabell 12: Påstander om samarbeid og tillitt.

	Svært uenig	Ganske uenig	Verken enig eller uenig	Ganske enig	Svært enig	Vet ikke / ikke aktuelt
Jeg har høy tillit til kommunens ansatte når det gjelder utviklingen av Lifjell	18,5 %	29,6 %	7,4 %	29,6 %	7,4 %	7,4 %
Jeg har høy tillit til reiselivsaktørene i kommunen når det gjelder utviklingen av Lifjell	13,0 %	14,8 %	33,3 %	20,4 %	14,8 %	3,7 %
Jeg har høy tillit til grunneierne når det gjelder utviklingen av Lifjell	22,6 %	32,1 %	11,3 %	24,5 %	5,7 %	3,8 %
Reiselivsaktørene på Lifjell samarbeider godt med hverandre om utviklingen av Lifjell	11,3 %	13,2 %	35,8 %	11,3 %	11,3 %	17,0 %
Jeg har høy tillit til politikerne når det gjelder utviklingen av Lifjell	22,2 %	33,3 %	20,4 %	14,8 %	3,7 %	5,6 %
Grunneierne på Lifjell samarbeider godt med hverandre om utviklingen av Lifjell	37,5 %	19,6 %	10,7 %	12,5 %	5,4 %	14,3 %
Reiselivsaktørene og kommunen samarbeidet godt om utviklingen av Lifjell	13,5 %	9,6 %	40,4 %	17,3 %	0,0 %	19,2 %
Grunneierne og reiselivsaktørene samarbeidet godt om utviklingen av Lifjell	13,0 %	18,5 %	31,5 %	14,8 %	0,0 %	22,2 %
Grunneierne og kommunen samarbeidet godt om utviklingen av Lifjell	17,0 %	26,4 %	22,6 %	9,4 %	1,9 %	22,6 %

Svarene vitner om nokså lav tillit til og mellom de ulike aktørene som er involvert i utviklingen på Lifjell. Flest er enige i at påstanden om at de har høy tillit til kommunens ansatte når det gjelder utviklingen av Lifjell, men det er likevel bare 37 prosent som svarer dette. Samtidig er 48 prosent uenige i samme påstand. 56 prosent viser liten tillit til politikerne når det gjelder utviklingen av Lifjell.

Færrest er enige i at grunneierne og reiselivsaktørene, samt grunneierne og kommunen, samarbeidet godt om utviklingen av Lifjell. 57 prosent er videre uenige i påstanden om at grunneierne

samarbeider god med hverandre, og 55 prosent er uenige i at de har høy tillit til grunneierne når det gjelder utviklingen av Lifjell.

Reiselivsaktørene kommer noe bedre ut. En noe større andel (35 %) svarer de har tillit til reiselivsaktørene i kommunen når det gjelder utviklingen av Lifjell enn de som ikke gjør det (25 %). 23 prosent mener reiselivsaktørene samarbeider godt med hverandre, mot 25 prosent som er uenige i samme påstand.

Undersøkelsen ble avsluttet med noen åpne spørsmål:

Avslutningsvis kan du fritt gi tilbakemelding til det videre arbeidet. Beskriv gjerne kort innenfor de ulike temaene dersom du har flere innspill

Hvilke tilbud hadde du gjerne ønsket mer av på Lifjell?

Her nevnes det spesielt en utvikling av heistilbud og løyper:

- Heis opp Krintofjellet til bruk sommer som vinter
- Større alpinanlegg som binder fjellet sammen og som gir mulighet for ski in/ski-out. Dermed kan flere la bilen stå. Som en konsekvens av større alpinanlegg kan det komme flere spisesteder, sportsbutikk, aktører som kan guide ol.
- Bedre kvalitet på skileikområde, rettet mot barn og ungdom
- Utbygging av alpintilbudet med flere heiser og flere nedfarter. Utvidet alpintilbud
- Robuste løyper som begrenser slitasje på natur sommerstid. Løyper som krever mindre snø før det er mulig å kjøre spor.
Koble vinterløyper fra fjellet sammen med nettet ned mot Vihus.
- Større integrert alpínsenter.
- Stolheis fra bunn av skisenteret og til toppen av vinterland med skikkelig trase. Så kan den andre ideen med ny heis fra toppen og ned mot Sommarland skrotes. Lysløype
- Egne snøskuterløyper
- Viktig å få videreutviklet alpinanlegget. Det er en svært viktig del av den helheten både tomte-/hyttekjøpere og turister er på jakt etter.
- Utbedre eksisterende skiløyper

Flere peker på sykkelstier og turstier på sommerstid:

- Sykkelstier
- Downhill for sykkel i alpintbakke sommertid og bedre heiser vinterstid
- Lage sommersti (sykkelbar) fra bygda opp til fjellet.
- Turstier
- Tur- og sykkelstier
- Mer variert sommertilbud

Av andre tilbud nevnes:

- Flere parkeringsplasser
- Mulighet for dagligvarehandel
- Flere spisesteder med god kvalitet på maten
- Hytteutleie til private

- Alle hadde vært tjent med at vedtakene var forutsigbare og lovhjemlede - og at det ikke var forskjellsbehandling.
- Kanskje en liten dagligvarebutikk.
 - Flere hytter hvis gjort på en bra måte er en god ting tenker jeg.
 - Jeg hadde gjerne sett gratis parkering.
 - Og fortsett den gode jobben med å holde veien vedlike. Lifjellvegen er helt essensielt ift å komme fram!
 - Jeg hadde veldig gjerne sett et offentlig transporttilbud til Jønnebu. For å gjøre fjellet lettere tilgjengelig for de som heller ikke kjører... samt de som ikke har førerkort.

Det er også kommentarer som peker på at dagens tilbud er tilstrekkelig, og at det ikke er ønsket med videre utbygging:

- Jeg er fornøyd med dagens tilbud.
- Ingen arealinngripande "tilbud" er ønskelege. Verdien av urørt natur er undervurdert, og vil styrkje Lifjells attraktivitet som tur- og rekreasjonsområde.

Hva er dine ønsker for Lifjell? Gjerne med prioriteringer for de neste 5 årene:

Svarene på dette spørsmålet varierer mye, men går blant annet på videreutvikling av heis- og alpin tilbud og bedre tilbud knyttet til servering og overnatting:

- Sammenbindingsheisen og snøkanon, godkjenninger for å utvide snøproduksjonsanlegg, så vi får en lengre skisesong.
- Utvikling av alpinanlegget.
- Økt kvalitet på det som allerede er der. Slik det er i dag er alpin tilbudet dårlig og kun tilrettelagt for småbarnsfamilier i og med at driver ikke produserer snø i Torilstul i stort monn.
- Bedre alpint-tilbud
- Utbygging av skiheiser.
 - Prioritet 1: Få på plass tilbringerheis
- Bedre slalåmbakke, shopping, matvarer, restauranter/bar/after ski
- Mer attraktivt heistilbud for alpint
 - 'Fornuftig' antall private hytter med utleieplikt
- Flere varme senger. Fortetting.

Andre svar gjaldt hytteutbygging, rammevilkår og muligheter for videre utvikling:

- Fortsett muligheter til å videreutvikle Lifjell som en flott helårsdestinasjon med sin unike beliggenhet i forhold til store markeder (reiseavstand)
- Mer utbygging. Mindre avgifts- og skattetrykk for å stimulere nye hytteeiere.
- Få en forståelse for at man må tiltrekke seg solide kapitalinteresser for å utvikle Lifjell. Her bør kommunen sette ned et utvalg å søke disse i samarbeid med næringsaktørene som har interesse på Lifjell.
- Fortsette utviklinga.
- At man ikke nå ødelegger et godt utgangspunkt som kan stenge for en god fremtidig utvikling -gjern i et 30-50 års perspektiv.

Få til en god og balansert videre utvikling av områder for bygging av fritidseiendommer, kombinert med et visst omfang av næringsvirksomhet. Lifjell bør ha et tilbud på nærings-siden som kompletterer handelssentrumet Bø.

- Legg til rette for flere hytter i sentrumsområdet.
- Flere hytter bedre plassert i terrenget enn i dag
- Nye reguleringsplaner, haster veldig nå. Vi grunneiere stolte på kommunen når vi snakket om Lifjell. Ble rundlurt.
- Ikke gjøre noe som hindrer videre utvikling av fjellet i langsiktig perspektiv. Lifjell er det nærmeste høyfjellet for mange, og som mange har oppdaget i Covid-tida, så kort reisevei for en stor nærliggende kunde-/brukergruppe.
- At alle vedtakene var forutsigbare og lovhjemlede - og at det ikke var forskjellsbehand-ling.

I motsetning til disse utviklingsrettede innspillene, var flere kommentarer en advarsel mot vi-dere utbygging, eller en oppfordring om å ta vare på de kvalitetene som Lifjell besitter slik det er nå:

- At det beholder sin opprinnelse med utsøkt uberørt natur
- Jeg ønsker å bevare naturen som den er for fremtidige generasjoner.
- Mine ønsker er at det ikke bygges ut så mye at naturopplevelsen ødelegges. Vi drar på fjellet for å nyte natur og ro. Viktig å passe på at hver enkelt tilførselsvei ikke blir belastet for mye.
- Skånsom utbygging som legger til rette for naturopplevelser samtidig som det gir rom for næringsutvikling.
- Evt noe hyttebygging i allerede utbygde områder, bevaring av det som er igjen av en fin inngangsport til Lifjell, generelt en utvikling som setter minst mulig varige spor.
 - Lett tilgjengelig fjellområde -fritidsområde.
 - Natur- og menneskevennlig utbygging av hytter.
 - Flere kunst-natur forbindelser og opplevelser.
- Stopp i utbygging
- Begrense videre hytteutbygging ut over regulerte områder
- Stort fokus på å ivareta naturen
Tilgjengelighet til attraktivt friluftsområde til lokalbefolkningen rettet mot 'hele' familien
Minst mulig hytteutbygging, infrastrukturutvikling og kommersialisering.
- Naturvern og beite
- Tur/sykkelstier
- Bevare eksisterende friluftsområder og sti-/løypenett
- Ikke veg lengre enn til Jønnebu.
- At det blir et flott sted å reise til

Annet:

- Informasjon til besøkende og for de som er nye om hvordan man bruker og oppfører seg i løypene for en god opplevelse for alle.
- Bevare det lille Jønnebuplataet som det beste skiområdet vi har i kommunen. Lite værutsatt. Velegnet for barn, unge og eldre og alle som foretrekker relative flate områder.

- Større investeringsvilje fra kommunen og grunneiere. Ikke fortetting.
- Det var en forutsetning at sambandsheisen ble bygd da vi kjøpte tomt i 2007, den har enda ikke blitt noe av. Mener kommunen har et ansvar med å følge opp dette, for nå kan det ikke være økonomi som er problemet.
- Tap av habitat er det største trugsmålet mot biomangfaldet, og hytteutbygging er av dei aller største drivarane av habitattap i Noreg. Denne kjensgjerninga må speglast i all vidare planlegging for Lifjell.